

Олексій Ю. Браславець¹, Кирило В. Головченко²

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

У статті уточнено зміст місцевих фінансів та систематизовано їх функції як ресурсної основи виконання повноважень органів місцевого самоврядування. Запропоновано трактування фінансової спроможності органів місцевого самоврядування як здатності на базі власних і залучених ресурсів стабільно забезпечувати виконання повноважень, стандартизований рівень послуг і розвиток громади. Обґрунтовано, що спроможність формується через поєднання параметрів децентралізації та фінансової автономії й проявляється у балансі інституційного, нормативно-правового та ресурсного вимірів. Узагальнено підходи до її оцінювання, виокремивши нормативну методiku та бюджетно-аналітичні й комплексні моделі.

Ключові слова: місцеві фінанси; фінансова спроможність; органи місцевого самоврядування; фінансова децентралізація; територіальна громада.

Рис. 1. Табл. 3. Літ. 16.

DOI: 10.32752/1993-6788-2026-1-297-127-137

Oleksiy Braslavets, Kyrylo Golovchenko

THEORETICAL FOUNDATIONS FOR BUILDING THE FINANCIAL CAPACITY OF LOCAL SELF-GOVERNMENT BODIES

The article refines the concept of local finance and systematizes its functions as the resource basis for exercising the powers of local self-government bodies. It proposes an interpretation of the financial capacity of local self-government bodies as the ability, based on own and attracted resources, to sustainably ensure the performance of their powers, a standardized level of services, and community development. It substantiates that such capacity is formed through the combination of decentralization and financial autonomy parameters and is manifested in a balance of institutional, regulatory-legal, and resource dimensions. Approaches to its assessment are summarized, distinguishing a normative methodology as well as budget-analytical and comprehensive models.

Keywords: local finance; financial capacity; local self-government bodies; fiscal decentralization; territorial community.

Peer-reviewed, approved and placed: 20.03.2026

Постановка проблеми. Поглиблення фінансової децентралізації та інституційне зміцнення місцевого самоврядування актуалізують питання фінансової спроможності органів місцевого самоврядування (ОМС) як ключової передумови виконання власних і делегованих повноважень та забезпечення базових публічних послуг. Водночас у науковому дискурсі зберігається фрагментарність трактувань місцевих фінансів і фінансової спроможності, а також різноманітність підходів до їх оцінювання: від нормативно закріплених критеріїв до комплексних соціально-економічних моделей. Це ускладнює формування цілісної теоретичної рамки та спонукає до систематизації теоретичних засад формування фінансової спроможності органів місцевого самоврядування.

¹ National Academy of Management. Ukraine.

² National Academy of Management. Ukraine.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Категорію фінансової спроможності територіальних громад і підходи до її тлумачення та вимірювання найбільш предметно розкривають Л. Квасній і О. Лобик, які концептуалізують спроможність як багаторівневу характеристику та пропонують її фінансово-економічне наповнення. Теоретичні аспекти сутності фінансової спроможності й ресурсів громади систематизують С. Сембер, О. Чубарь і К. Машіко, тоді як прикладне визначення спроможності через відповідність доходів видатковим зобов'язанням і стандартам послуг подають М. Пасічний та Р. Обухов. Для емпіричної діагностики фінансової спроможності в умовах децентралізації показовими є підходи О. Копилюк та співавторів, що базуються на показниках виконання бюджету й структурі видатків громад.

Водночас у цих працях недостатньо узгоджено розкрито зв'язок між системою місцевих фінансів (її функціями, структурними блоками та інструментами) і формуванням фінансової спроможності ОМС як результату поєднання параметрів децентралізації та фінансової автономії, а також не акцентовано на необхідності балансу інституційного, нормативно-правового й ресурсного вимірів.

Метою дослідження є теоретичне узагальнення та концептуалізація фінансової спроможності органів місцевого самоврядування через уточнення дефініцій і розкриття її формування в системі місцевих фінансів, визначення функцій та структурних компонентів цієї системи, окреслення вимірів спроможності в умовах децентралізації та узагальнення підходів до її оцінювання.

Основні результати дослідження. У контексті фінансової децентралізації та посилення ролі територіальних громад ключовою передумовою дієвості органів місцевого самоврядування є їхня фінансова спроможність, тобто наявність достатніх і стабільних ресурсів для виконання повноважень та забезпечення публічних послуг. Теоретичною основою її аналізу виступають місцеві фінанси, які функціонують як відносно автономна складова публічних фінансів і не ототожнюються з державними, хоча залишаються з ними взаємопов'язаними.

Структура публічних фінансів України зазвичай включає державний, муніципальний і суспільно-цільовий сегменти, пов'язані з фінансуванням суспільних потреб. Ресурсну основу муніципального рівня формують грошові фонди місцевого самоврядування – передусім місцеві бюджети, а також позабюджетні фонди, ресурси комунальних фінансових установ (за умови капіталізації громадою) і фінанси комунальних підприємств та установ [1].

Єдиного підходу до визначення місцевих фінансів у науковій літературі немає, тому автори по-різному розкривають цю категорію залежно від обраного підходу. Так, В. Волкова та Н. Волкова акцентують системний вимір, розглядаючи місцеві фінанси як впорядкований механізм формування, розподілу та використання ресурсів для реалізації власних і делегованих функцій місцевої влади [2]. Натомість М. Карлін, В. Проць і Н. Проць підкреслюють відносинну природу, визначаючи фінанси місцевого самоврядування як сукупність економічних відносин щодо акумулювання та спрямування коштів у межах повноважень громади й її органів [3].

Розширюючи ці підходи, А. Мунько пропонує трактувати місцеві фінанси як комплекс, що поєднує ресурси у розпорядженні органів місцевого самоврядування та соціально-економічні відносини з управління їх формуванням, розподілом і використанням, орієнтовані на розвиток територій та відтворення фінансового потенціалу [4]. Водночас конституційні норми визначають фінансову основу місцевого самоврядування через майно, доходи місцевих бюджетів та інші ресурси територіальних громад [5].

Попри поширеність ототожнення понять «місцеві фінанси» і «фінанси ОМС», існує й інша позиція. Зокрема, С. А. Дяченко застерігає від повного їх збігу, аргументуючи, що місцева влада ширша за систему ОМС, а фінанси ОМС не завжди охоплюють ресурси комунальних підприємств та установ. У цьому контексті фінанси громад (міст, сіл, селищ, районів у містах, ОТГ) доцільно відносити до муніципальних, тоді як фінанси районів і областей – до регіональних [6].

Загалом, місцеві фінанси доцільно визначати як систему економічних відносин між органами місцевого самоврядування, державою, суб'єктами господарювання та населенням щодо формування, розподілу й перерозподілу фінансових ресурсів з метою забезпечення публічних послуг і розвитку територіальних громад.

Функції місцевих фінансів (табл. 1) відображають послідовність руху ресурсів на місцевому рівні – від їх формування та розподілу до контролю використання й стимулювання зростання дохідної бази.

Отже, функціональний підхід засвідчує, що місцеві фінанси виконують не лише фіскально-розподільчу роль, а формують управлінську архітектуру розвитку громади: забезпечують концентрацію ресурсів, дисципліну їх використання, нормативне впорядкування фінансових рішень і стимули до розширення власної дохідної бази. У сукупності це визначає реальну фінансову спроможність ОМС та їхню здатність стабільно надавати публічні послуги й реалізовувати пріоритети місцевого розвитку.

Місцеві фінанси доцільно розглядати як систему трьох взаємопов'язаних складових: місцевого бюджету (базового фонду ресурсів для виконання повноважень і розвитку), муніципального кредиту (інструменту залучення додаткових коштів через запозичення) та фінансів комунальних підприємств (ресурсів для надання житлово-комунальних і інших послуг) [2; 7]. Сукупно ці компоненти формують фінансову основу громади, а їх збалансованість і ефективне управління визначають реальну фінансову спроможність ОМС.

Щоб цілісно охарактеризувати процеси формування та застосування ресурсів на місцевому рівні, місцеві фінанси варто розглядати як інтегрований комплекс взаємопов'язаних елементів, поданий у табл. 2.

Подана структура засвідчує, що місцеві фінанси слід розуміти як багатокомпонентну систему ресурсів, видатків, інструментів та інституцій управління, яка забезпечує взаємодію громади з державою й економічними агентами та безпосередньо визначає рівень фінансової спроможності органів місцевого самоврядування.

Згідно з Європейською хартією місцевого самоврядування, місцеве самоврядування визначається як право та реальна спроможність органів

місцевої влади в межах закону самостійно вирішувати й управляти суттєвою частиною публічних справ у межах своєї компетенції в інтересах громади [8].

Таблиця 1. Функції місцевих фінансів, складено автором згідно з [2]

Функція	Сутність	Прояв у бюджетному процесі	Основні інструменти
Розподільча	Акумуляування доходів і фінансування видатків; перерозподіл ресурсів для виконання повноважень і потреб громади.	Планування та виконання бюджету; міжбюджетні розрахунки.	Місцеві податки/збори; закріплені доходи; трансферти; фінансове вирівнювання; бюджетні програми.
Контрольна	Нагляд за повнотою надходжень і цільовим, економним використанням коштів.	Затвердження; виконання; звітування; аудит.	Внутрішній контроль і аудит; казначейське обслуговування; фінансовий контроль; публічна звітність.
Стимулююча	Мотивація до нарощування доходів і підвищення ефективності видатків	Формування дохідної бази; бюджетне планування; управління видатками	Встановлення ставок/пільг у межах закону; адміністрування; управління активами; гранти/ДПП
Виробнича (додаткова)	Забезпечення ресурсів для надання послуг і функціонування комунального сектору.	Фінансування мережі установ; утримання та модернізація інфраструктури.	Комунальні підприємства; тарифи/платежі; інвестпрограми; субвенції на послуги.
Регулююча (додаткова)	Встановлення правил і меж управління місцевими фінансами	Регламентация процедур і повноважень.	Бюджетні регламенти; місцеві програми; ліміти боргу; фінансові нормативи.

Таблиця 2. Система місцевих фінансів у контексті фінансової спроможності/здатність забезпечити послуги та розвиток, складено автором

Блок системи	Ключові елементи	Вимір спроможності
Ресурсний	доходи; джерела доходів; міжбюджетні надходження	достатність і стійкість ресурсів
Видатковий	видатки (поточні/капітальні; власні/делеговані)	здатність забезпечити послуги та розвиток
Інструментальний	місцевий бюджет; місцеві податки й збори; муніципальні запозичення; цільові фонди	фінансова автономія та інвестиційні можливості
Секторний	фінанси комунальних підприємств; комунальна власність	ефективність надання послуг і управління активами
Управлінський	планування/прогнозування; контроль і звітність	якість фінансового менеджменту
Інституційний	суб'єкти (громада, ОМС); взаємозв'язки з державною системою	узгодженість повноважень і ресурсів

Отже, спроможність є базовою передумовою дієвості місцевого самоврядування, без якої його повноваження залишаються формальними.

У цьому контексті О. Василюк зазначає, що місцеве самоврядування, як і держава, є інститутом організації суспільного життя з визначеними функціями та завданнями [9]. Їх розподіл між рівнями публічної влади зумовлює потребу у належному фінансовому забезпеченні. Тому місцеві фінанси мають публічну природу, слугують реалізації колективних інтересів і формують фінансову основу спроможності територіальних громад.

Теоретичне осмислення категорії «спроможність» подано у працях Л. Квасній та О. Лобик. Автори трактують спроможність як наявність можливостей і здатності реалізувати заплановану діяльність, а у філософському вимірі – як внутрішню здатність суб'єкта до успішного здійснення певних дій. В організаційному контексті це процес розвитку потенціалу осіб, організацій та інституцій для виконання функцій, досягнення цілей і розв'язання проблем у довгостроковій перспективі. Автори виокремлюють три рівні спроможності:

1. потенційну (розрахункову);
2. юридично визнану (зокрема, у рішеннях КМУ);
3. реальну, що проявляється у практичній діяльності громад [10].

Водночас С. Сембер, О. Чубарь та К. Машіко зазначають, що поняття «спроможна територіальна громада» окреслює носія спроможності, але не завжди розкриває її зміст [11]. Його конкретизує методика формування спроможних територіальних громад, затверджена КМУ, де спроможна громада визначається як така, що після добровільного об'єднання здатна самостійно (або через ОМС) забезпечувати належний рівень публічних послуг – з урахуванням кадрових, фінансових та інфраструктурних ресурсів [12].

Розвиваючи даний підхід, Л. Квасній та О. Лобик пропонують трактувати фінансово-економічну спроможність територіальної громади як інтегровану сукупність таких складових:

- достатнього фінансового потенціалу;
- ефективного використання бюджетних ресурсів;
- здатності забезпечувати високі стандарти соціально-економічного розвитку [10].

Більш прикладне тлумачення подають М. Пасічний та Р. Обухов, які визначають фінансову спроможність як здатність громади формувати бюджетні доходи, адекватні її видатковим зобов'язанням, для фінансування суспільних благ і послуг відповідно до загальнонаціональних стандартів, а також для стимулювання місцевого соціально-економічного розвитку [13].

Т. Куценко та Я. Сіренко також підкреслюють, що місцеве самоврядування, як і держава, виступає інститутом організації суспільства, а реалізація його функцій потребує належних фінансових механізмів [14]. Відтак місцеві фінанси мають публічну природу, спрямовані на забезпечення суспільних потреб і становлять ресурсну основу спроможності територіальних громад.

Узагальнюючи наведені підходи, фінансова спроможність органів місцевого самоврядування – це здатність органів місцевої влади на основі

власних і залучених фінансових ресурсів стабільно та ефективно виконувати закріплені й делеговані повноваження, забезпечувати надання публічних послуг відповідно до встановлених стандартів, а також створювати фінансові передумови для сталого соціально-економічного розвитку територіальної громади.

Як показано на рис. 1, спроможність громади формується під впливом двох рівнів управління: національного (через ступінь централізації/децентралізації) та локального (через ступінь фінансової залежності/автономії), що визначає реальні можливості ОМС забезпечувати послуги й розвиток території.

Рівень управління національною економікою	Ступінь децентралізації / централізації
Рівень управління локальною / муніципальною економікою	Ступінь залежності / самостійності (автономії)

Рис. 1. Формування спроможності муніципальних утворень, складено автором згідно з [14]

У спроможних територіальних громадах ОМС мають виступати дієвим адміністративним центром, здатним забезпечити громадянам повний спектр базових публічних послуг. Відповідно спроможність громади доцільно розглядати крізь три взаємопов'язані виміри: інституційний (управлінська спроможність і організація надання послуг), нормативно-правовий (національне та європейське регулювання) і ресурсний (власний фінансово-майновий потенціал громади та вплив загальнодержавної фінансової системи).

У цілому, спроможність громади є системним результатом поєднання державних умов децентралізації та місцевої фінансової автономії. Вона проявляється через баланс інституційного, нормативно-правового й ресурсного вимірів, що визначає здатність ОМС стабільно надавати базові послуги та забезпечувати розвиток території.

Фінансова спроможність територіальної громади залежить від того, наскільки ефективно реалізуються завдання місцевого розвитку, зокрема:

- розвиток соціальної та транспортної інфраструктури і раціональне природокористування;
- підтримка підприємництва та розширення економічної бази громади;
- узгодження фінансових можливостей із потребами громади;
- підвищення ефективності використання коштів і оптимізація їх розподілу;
- зміцнення фінансового потенціалу (дохідної бази, активів, управлінської спроможності);
- реалізація довгострокових стратегічних пріоритетів розвитку;
- диверсифікація надходжень до бюджету;

- удосконалення адміністрування місцевих податків і зборів;
- справедливий розподіл ресурсів між населеними пунктами громади;
- прозорість і підзвітність бюджетних рішень та видатків [10].

Додатково, у сучасних нестабільних умовах особливо важливо забезпечувати безперервність критичних послуг і роботи інженерних мереж, формувати резерви ліквідності та застосовувати сценарне бюджетне планування, оперативно спрямовувати кошти на аварійні ремонти й відновлення пошкодженої інфраструктури, посилювати спроможність залучати грантові й донорські ресурси, підтримувати відновлення/релокацію бізнесу та зайнятість, а також розвивати механізми управління фінансовими ризиками і захисту дохідної бази громади.

Рівень фінансової спроможності громади визначається наявністю, обсягом і поєднанням її фінансових ресурсів. Водночас як категорія вона має низку стійких ознак, незалежних від конкретної структури доходів і коштів:

1. Внутрішня обумовленість – формується передусім у реальному секторі через доходи бізнесу й населення, а місцевий бюджет є похідним від економічної активності на території громади.

2. Зовнішня залежність – фінансові можливості громади залежать від загальноекономічних процесів, мобільності праці й капіталу та параметрів державної фіскально-бюджетної, податкової й банківської систем.

3. Структурованість – спроможність пов'язана з наявними в громаді фінансово-кредитними інститутами та інфраструктурою управління ресурсами.

4. Орієнтація на розвиток і якість життя – має забезпечувати належний рівень публічних послуг і умови для зростання добробуту; при цьому тіньові потоки можуть тимчасово підвищувати споживання, але не зміцнюють бюджетну базу та не підвищують стандарти для всіх [11].

Зі сказаного випливає, що фінансову спроможність слід розуміти як системну характеристику, що поєднує економічне підґрунтя території, вплив зовнішнього середовища та інституційну здатність до управління ресурсами. Тому її оцінювання доцільно доповнювати показниками стійкості й диверсифікації доходів, чутливості до макрозмін, якості фінансового менеджменту та результативності витрат у вигляді вимірюваних змін у послугах і розвитку.

У науковій літературі існують різні підходи до оцінювання фінансової спроможності територіальних громад, табл. 3.

Таким чином, підходи демонструють, що оцінювання фінансової спроможності громад коливається від вузько-бюджетної діагностики (власні доходи, дотаційність, структура видатків) до ширшого фінансово-економічного бачення, яке враховує економічний потенціал території, інфраструктуру та соціальний капітал; тому вибір методики залежить від мети аналізу – «перевірити бюджет» чи «оцінити здатність громади забезпечувати розвиток і послуги».

Висновки. У результаті дослідження встановлено, що фінансова спроможність органів місцевого самоврядування є визначальним фактором реального виконання власних і делегованих повноважень, оскільки саме через

місцеві фінанси формуються ресурси для базових послуг і розвитку громади. Доведено, що місцеві фінанси слід оцінювати як цілісну систему, де достатність і стійкість доходів, структура та пріоритети видатків, набір інструментів (місцеві податки і збори, трансферти, бюджетні програми, запозичення, цільові фонди), ефективність комунального сектору, якість фінансового управління та інституційна взаємодія з державою мають розглядатися у взаємозв'язку. Звідси випливає практичний висновок: спроможність громади не зводиться до обсягу бюджету, а визначається збалансованістю ресурсного, видаткового, інструментального, секторного, управлінського й інституційного блоків та тим, наскільки фінансові рішення забезпечують одночасно стандартизовані послуги і розвиток території.

Таблиця 3. Підходи до оцінювання фінансової спроможності територіальних громад, складено автором згідно з [10; 15; 16]

Автор(и)	Логіка підходу	Ключові показники
КМУ (постанова № 214)	Нормативна попередня оцінка спроможності на основі бальної системи критеріїв; використовується для формування/коригування перспективних планів	Чисельність населення; чисельність учнів; площа території; індекс податкоспроможності бюджету; частка місцевих податків і зборів у доходах бюджету (підсумковий бал визначає рівень спроможності).
Л. Квасній, О. Лобик	Комплексне бачення спроможності як поєднання бюджетної бази, економічного потенціалу та інституційно-соціального контексту	Доходи й видатки місцевого бюджету (в т.ч. трансферти), оцінка ВРП/економічної бази, зайнятість/безробіття, інфраструктурний розвиток, інвестиційна активність, соціальний капітал (довіра, кооперація, взаємодія «громада-бізнес-влада»).
О. Копилук, О. Музичка, П. Пелех, Є. Тацій	Авторський фінансово-бюджетний підхід на базі показників виконання бюджету й структури видатків ОТГ	Динаміка надходжень загального фонду без урахування трансфертів; індекс податкоспроможності (за доходами загального фонду без трансфертів); рівень дотаційної залежності; видатки в розрахунку на одного мешканця; власні доходи на 1 особу; видатки бюджету розвитку на 1 особу; частка витрат на утримання апарату управління у податкових і зборових надходженнях; питома вага заробітної плати у загальній структурі видатків.
М. Барановський	Змішаний соціально-демографічний, сервісний та бюджетний підхід (спроможність як здатність утримувати мережу послуг)	Населення; дошкільнята; щільність населення; кількість закладів дошкільньої освіти; кількість закладів первинної медицини; доходи загального фонду/особа; рівень дотаційності; індекс податкоспроможності; частка зарплати у доходах загального фонду; видатки на одного учня.

Фінансова спроможність формується на перетині двох умов: державних параметрів децентралізації та фактичної місцевої фінансової автономії, і проявляється через баланс інституційного, нормативно-правового та ресурсного вимірів. Для практики управління це означає необхідність зміщення акценту з «покриття поточних витрат» на підтримання безперервності критичних послуг, створення резервів ліквідності, застосування сценарного бюджетування, захист і диверсифікацію дохідної бази, управління фінансовими ризиками та активне залучення позабюджетних ресурсів (грантів, донорської допомоги, партнерств). Вибір методики оцінювання має бути підпорядкований меті: нормативна урядова методика придатна для попереднього ранжування/діагностики, тоді як бюджетно-аналітичні та комплексні моделі потрібні для повної оцінки здатності громади забезпечувати послуги за стандартами, ефективність видатків і довгостроковий розвиток з урахуванням економічної бази території та зовнішніх впливів.

Подальші дослідження варто спрямувати на уточнення категоріального апарату та побудову цілісної теоретичної моделі формування фінансової спроможності на перетині децентралізації, автономії та інституційної якості. Перспективним є обґрунтування багаторівневої системи індикаторів, що поєднує ресурсну достатність, стійкість і результативність використання коштів, а також розроблення типології громад за профілями спроможності для подальшої компаративної оцінки.

1. Гончаренко М. В. Напрями реформування системи місцевого самоврядування в Україні. Теорія та практика державного управління. Вип. 2(73). 2021. С. 102-109.

2. Волкова В. В., Волкова Н. І. Місцеві фінанси: навч. посіб. Вінниця: Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2022. 105 с. URL: https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/2656/1/Волкови_НП_%20МФ.pdf

3. Фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування: концептуалізація, практика та пріоритети : монографія / М. І. Карлін, В. І. Проць, Н. В. Проць. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. 252 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/27064/1/karlin_proc_proc.pdf

4. Мунько А. Місцеві фінанси: розвиток теоретичних основ. Ефективність державного управління. Вип. 1(2). Ч. 2. 2016. С. 84-91. URL: <https://epa.nltu.edu.ua/index.php/journal/article/view/431/425>

5. Конституція України. Документ 254к/96-ВР, чинний, поточна редакція. Редакція від 01.01.2020, підстава - 27-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

6. Дяченко С.А. Публічні, державні та місцеві фінанси: співвідношення понять. Держава та регіони. № 4 (64). 2018. С. 59-63. URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/4_2018/13.pdf

7. Дахнова О.Є., Матросова І.В. Місцеві бюджети як основа фінансового забезпечення розвитку регіонів України. «Молодий вчений». № 9 (49). 2017. С. 514-517. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/9/115.pdf>

8. Європейська хартія місцевого самоврядування. Документ 994_036, чинний, поточна редакція. Редакція від 16.11.2009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036

9. Василюк О. Формування спроможності об'єднаних територіальних громад: кадровий аспект. Ефективність державного управління. 2017. Вип. 2(51). С. 197-205. URL: <https://epa.nltu.edu.ua/index.php/journal/article/view/301>

10. Квасній Л. Г., Лобик О. О. Теоретичні засади формування фінансово-економічної спроможності територіальних громад в Україні. Регіональна економіка. № 4. 2023. С. 13-19. URL: https://re.gov.ua/re202304/re202304_013_KvasniyLH,LobykOO.pdf

11. Сембер С. В., Чубарь О. Г., Машіко К. С. Теоретичні підходи до визначення сутності фінансової спроможності та фінансових ресурсів територіальної громади. Регіональна економіка.

№ 3. 2015. С. 81-90. URL: https://ird.gov.ua/pe/re201503/re201503_081_SemberSV,ChubarOH,MashikoKS.pdf

12. Постанова КМУ № 215 «Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад». Документ 214-2015-п, чинний, поточна редакція. Редакція від 13.03.2025, підстава - 272-2025-п. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-п#Text>

13. Пасічний М. Д., Обухов Р. О. Фінансова спроможність територіальних громад у контексті забезпечення соціально-економічного розвитку. Бізнес Інформ. № 4. 2024. С. 221-229. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-4-221-229>

14. Куценко Т., Сіренко Я. Забезпечення фінансової спроможності територіальних громад як пріоритет децентралізації управління. Макроекономічне оцінювання публічного сектору в антикризовому управлінні : матеріали наук. прикладних дослідж. освіт.-проф. програми 281 «Публічне управління та адміністрування» за 2017–2018 рр. Київ : КНЕУ, 2019. С. 125-152. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/30350>

15. Копилук О. І., Музичка О. М., Пелех П. Р., Таций Є. І. Фінансова спроможність територіальних громад Львівської області в умовах децентралізації. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. № 75. 2024. С. 14-19. URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1510/1421>

16. Барановський М. Спроможність територіальних громад України: підходи до оцінки, регіональні відмінності, типізація. Науковий вісник Чернівецького університету. Вип. 845. 2023. DOI: <https://doi.org/10.31861/geo.2023.845.77-87>

1. Honcharenko M. V. Napriamy reformuvannya systemy mistsevoho samovriaduvannya v Ukraini. Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia. Vyp. 2(73). 2021. S. 102-109.

2. Volkova V. V., Volkova N. I. Mistsevi finansy: navch. posib. Vinnytsia: Donetskyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stusa, 2022. 105 s. URL: https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/2656/1/Волкови_НП_%20МФ.pdf

3. Finansove zabezpechennia orhaniv mistsevoho samovriaduvannya: kontseptualizatsiia, praktyka ta priorytety : monohrafiia / M. I. Karlin, V. I. Prots, N. V. Prots. Lutsk : Vezha-Druk, 2023. 252 s. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/27064/1/karlin_proc_proc.pdf

4. Munko A. Mistsevi finansy: rozvytok teoretychnykh osnov. Efektyvnist derzhavnoho upravlinnia. Vyp. 1(2). Ch. 2. 2016. S. 84-91. URL: <https://epa.ntu.edu.ua/index.php/journal/article/view/431/425>

5. Konstytutsiia Ukrainy. Dokument 254k/96-VR, chynnyi, potochna redaktsiia. Redaktsiia vid 01.01.2020, pidstava - 27-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text>

6. Diachenko S.A. Publichni, derzhavni ta mistsevi finansy: spivvidnoshennia poniat. Derzhava ta rehiony. № 4 (64). 2018. S. 59-63. URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/4_2018/13.pdf

7. Dakhnova O.Ie., Matrosova I.V. Mistsevi biudzhety yak osnova finansovoho zabezpechennia rozvytku rehioniv Ukrainy. «Molodyi vchenyi». № 9 (49). 2017. S. 514-517. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/9/115.pdf>

8. Ievropeiska khartiia mistsevoho samovriaduvannya. Dokument 994_036, chynnyi, potochna redaktsiia. Redaktsiia vid 16.11.2009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036

9. Vasyliuk O. Formuvannya sprovmozhnosti obiednanykh terytorialnykh hromad: kadrovyy aspekt. Efektyvnist derzhavnoho upravlinnia. 2017. Vyp. 2(51). S. 197-205. URL: <https://epa.ntu.edu.ua/index.php/journal/article/view/301>

10. Kvasnii L. H., Lobyk O. O. Teoretychni zasady formuvannya finansovo-ekonomichnoi sprovmozhnosti terytorialnykh hromad v Ukraini. Rehionalna ekonomika. № 4. 2023. S. 13-19. URL: https://re.gov.ua/re202304/re202304_013_KvasniyLH,LobykOO.pdf

11. Sember S. V., Chubar O. H., Mashiko K. S. Teoretychni pidkhody do vyznachennia sutnosti finansovoi sprovmozhnosti ta finansovykh resursiv terytorialnoi hromady. Rehionalna ekonomika. № 3. 2015. S. 81-90. URL: https://ird.gov.ua/pe/re201503/re201503_081_SemberSV,ChubarOH,MashikoKS.pdf

12. Postanova KМУ № 215 «Pro zatverdzhennia Metodyky formuvannya sprovmozhnykh terytorialnykh hromad». Dokument 214-2015-p, chynnyi, potochna redaktsiia. Redaktsiia vid 13.03.2025, pidstava - 272-2025-p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-p#Text>

13. Pasichnyi M. D., Obukhov R. O. Finansova sprovmozhnist terytorialnykh hromad u konteksti zabezpechennia sotsialno-ekonomichnoho rozvytku. Biznes Inform. № 4. 2024. S. 221-229. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-4-221-229>

14. Kutsenko T., Sirenko Ya. Zabezpechennia finansovoi spromozhnosti terytorialnykh hromad yak priorityet detsentralizatsii upravlinnia. Makroekonomichne otsiniuvannia publicznego sektoru v antykrizovomu upravlinni : materialy nauk. prykladnykh doslidzh. osvıt.-prof. prohramy 281 «Publichne upravlinnia ta administruvannia» za 2017–2018 rr. Kyiv : KNEU, 2019. S. 125-152. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/30350>

15. Kopyliuk O. I., Muzychka O. M., Pelekh P. R., Tatsii Ye. I. Finansova spromozhnist terytorialnykh hromad Lvivskoi oblasti v umovakh detsentralizatsii. Visnyk Lvivskoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu. № 75. 2024. S. 14-19. URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1510/1421>

16. Baranovskyi M. Spromozhnist terytorialnykh hromad Ukrainy: pidkhody do otsinky, rehionalni vidminnosti, typizatsiia. Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. Vyp. 845. 2023. DOI: <https://doi.org/10.31861/geo.2023.845.77-87>